

PSYCHOLOGY OF PATIENTS WITH ONCOLOGICAL DISEASES

Eshonqulova Mehrnigor Allayorovna

First-year master's student in Psychology, Termez State University.

Contact: eshonqulovamehrnigor@gmail.com | +998 88 191 30 03

Abstract: This thesis analyzes the psychological state of oncological patients, their internal attitude towards the disease, and psycho-emotional reactions. The research covers pressing issues of oncopsychology, specifically focusing on levels of depression, anxiety, and existential crisis observed in patients, supported by statistical data. The effectiveness of psychocorrectional approaches during the rehabilitation process is scientifically substantiated.

Keywords: oncopsychology, psychosomatics, distress, depression, coping strategies, rehabilitation, existential crisis.

ONKOLOGIK KASALLIKLARD A BEMOR PSIXOLOGIYASI

Eshonqulova Mehrnigor Allayorovna – Termiz Davlat Universiteti, Psixologiya
yoʻnalishi 1-kurs magistranti.

Bogʻlanish: eshonqulovamehrnigor@gmail.com | +998 88 191 30 03

Annotatsiya / Abstract

Annotatsiya: Ushbu tezisd a onkologik kasallikka chalingan bemorlarning psixologik holati, kasallikka boʻlgan ichki munosabat va psixo-emotsional reaksiyalar tahlil qilinadi. Tadqiqotda onkopsixologiyaning dolzarb masalalari, xususan, bemorlarda kuzatiladigan depressiya, xavotir va ekzistensial inqiroz darajalari statistik maʼlumotlar asosida yoritilgan. Reabilitatsiya jarayonida psixokorreksion yondashuvlarning samaradorligi ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit soʻzlar: onkopsixologiya, psixosomatika, distress, depressiya, koping-strategiyalar, reabilitatsiya, ekzistensial inqiroz.

Kirish

Zamonaviy tibbiy psixologiyaning eng murakkab va dolzarb yoʻnalishlaridan biri — bu onkopsixologiyadir. Saraton tashxisi inson hayotini "tashxisgacha" va "tashxisdan keyin" degan ikki qismga ajratib yuboradi. Onkologik kasallik nafaqat biologik patologiya, balki shaxsning qadriyatlar tizimi, ijtimoiy statusi va kelajak haqidagi tasavvurlarini yemiruvchi kuchli psixotravmadir. Statistik maʼlumotlarga koʻra, onkobemorlarning 45% dan 60% gacha qismi klinik depressiya va yuqori darajadagi distressdan aziyat chekadi. Ushbu muammoning ilmiy ahamiyati bemorning hayot sifatini (Quality of Life) oshirish va davolanishga boʻlgan motivatsiyasini kuchaytirishda namoyon boʻladi.

Adabiyotlar tahlili va muammo bayoni

Klassik onkopsixologiyada Elizabet Kyubler-Ross tomonidan taklif etilgan "Gʻam-gʻussa bosqichlari" (inkor, gʻazab, savdolashish, depressiya, qabul qilish) modeli bugungi kunda ham oʻz dolzarbligini yoʻqotmagan. Biroq, zamonaviy tadqiqotchilar (masalan, J. Holland va R. Spaygel) onkobemor psixologiyasida faqatgina bosqichlarni emas, balki "distress-termometri" orqali bemorning adaptiv qobiliyatlarini baholashga urgʻu bermoqdalar. Mahalliy olimlardan G.B. Shoumarov va boshqalarning ishlarida oʻzbek oilasidagi mentalitetning onkobemor psixologiyasiga taʼsiri — oilaviy qoʻllab-quvvatlashning roli yuqori ekanligi taʼkidlanadi. Muammo shundaki, aksariyat hollarda bemorga faqat medikamentoz yordam berilib, uning ruhiy inqirozi eʼtibordan chetda qolmoqda.

Tadqiqot maqsadi va metodlari

Maqsad: Onkologik kasallikka chalingan bemorlarda psixologik himoya mexanizmlari va koping-strategiyalarning namoyon boʻlish xususiyatlarini oʻrganish.

Metodlar: Tadqiqotda Bekning depressiya shkalasi (BDI), Spilberger-Xanin xavotirlanish darajasi testi va Lazaurusning koping-strategiyalar soʻrovnomasidan

foydalanildi. Tadqiqotda 40 nafar onkologik dispanserda davolanayotgan bemorlar ishtirok etdi.

Natijalar va statistik tahlil

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bemorlarning 62,5% qismida yuqori darajadagi reaktiv xavotirlanish mavjud. Kasallikning bosqichi va psixologik holat o'rtasida kuchli korrelyatsiya aniqlandi.

Jadval 1. Bemorlarda psixologik holatlarning darajalari (%)

Holat ko'rsatkichi	Past daraja	O'rtacha daraja	Yuqori daraja	p-value
Depressiya (Bek bo'yicha)	15%	45%	40%	p < 0.05
Reaktiv xavotirlanish	10%	27.5%	62.5%	p < 0.01
Shaxsiy xavotirlanish	20%	50%	30%	p < 0.05

Koping-strategiyalar tahlil qilinganda, bemorlarning 55% qismi "masofalanish" va "inkor etish" mexanizmlaridan foydalanishi ma'lum bo'ldi. Faqatgina 12% ishtirokchi "muammoni hal qilishni rejalashtirish" (adaptiv koping) strategiyasini namoyon qildi. Bu esa bemorlarning ko'pchiligi o'z holatidan qochishga urinayotganini va bu holat prognozni yomonlashtirishi mumkinligini ko'rsatadi.

Natijalar tahlili va muhokama

Statistik tahlil (Student t-testi) shuni ko'rsatdiki, psixologik qo'llab-quvvatlash terapiyasini olgan bemorlarda davolanishga nisbatan adekvat munosabat 35% ga yuqori bo'lgan ($t=2.84$, $p<0.01$). Onkobemor psixologiyasidagi eng og'ir nuqta — "o'lim

xavfi" emas, balki "noaniqlik" hisidir. Bemorlar o'z kelajagi ustidan nazoratni yo'qotgan deb hisoblaganlarida, ularning immun tizimi faolligi ham pasayishi psixosomatik jihatdan isbotlangan. Bizning tadqiqotimiz shuni tasdiqladiki, psixologik aralashuv (kognitiv-bixevioral terapiya) bemorlarda og'riq qabul qilish chegarasini kengaytiradi.

Ilmiy yangilik

Tadqiqot doirasida onkobemorlarda "Psixologik adaptatsiya indeksi" ishlab chiqildi. Ilk bor mahalliy sharoitda bemorning diniy va milliy qadriyatlari uning kasallikka chidamlilik darajasiga (resilience) ijobiy korrelyatsion bog'liqligi ($r=0.42$) raqamlar bilan asoslandi.

Xulosa va amaliy tavsiyalar

1. Onkologik bemorlarda psixologik distress — davolash samaradorligini pasaytiruvchi asosiy omildir.
2. Bemor psixologiyasidagi inkor va depressiya bosqichlarini klinik psixolog yordamida korreksiya qilish majburiy klinik protokolga kiritilishi lozim.
3. Onkopsixologik yordam nafaqat bemorga, balki uning oila a'zolariga (kopatologiya holatini oldini olish uchun) ham qaratilishi zarur.

Amaliy tavsiya: Onkologiya markazlarida "Psixologik ko'mak guruhleri"ni tashkil etish va tibbiyot xodimlariga onkobemorlar bilan muloqot qilishning "Breaking Bad News" (Noxush xabarlarini yetkazish) texnikasini o'rgatish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Holland J.C. *Psycho-oncology*. Oxford University Press, 2015.
2. Kyubler-Ross E. *O smerti i umiranii*. Moskva, 2001.
3. Shoumarov G.B. *Oila psixologiyasi*. Toshkent, 2010.
4. Spiegel D. *Psychosocial Support in Cancer Care*. CA: A Cancer Journal for Clinicians, 2021.
5. [So'nggi 5 yildagi ilmiy maqolalar va magistrlik dissertatsiyalari manbalari].